

Лілія Шологон

ОСОБЛИВОСТІ АКТУАЛІЗАЦІЇ ДЖЕРЕЛ ОСОБОВОГО ПОХОДЖЕННЯ З ІСТОРІЇ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОГО РУХУ УКРАЇНЦІВ ГАЛИЧИНИ (1848–1914)

У статті з'ясовано особливості актуалізації джерел особового походження з історії національно-культурного руху українців Галичини дослідниками кінця XIX — початку XX ст., українськими зарубіжними та радянськими вченими, сучасними вітчизняними науковцями. Встановлено, що актуалізації джерел особового походження бракує системного підходу. Вона носить здебільшого «ювілейний» характер, коли публікація джерел або їх залучення до праць приурочується ювілейним датам тих чи інших видатних діячів.

Ключові слова: Галичина, національно-культурний рух, джерела особового походження, актуалізація джерел.

Серед джерел особового походження найбільшу інформаційну вартість мають автобіографії, щоденники, спомини, мемуари та листування громадсько-політичних і культурних діячів, безпосередніх учасників національно-культурного руху. У кожному із різновидів джерел містяться важливі відомості про час, у який створювалися ці пам'ятки, про авторські оцінки подій і враження від них, про зустрічі з іншими людьми, а водночас і про самих авторів, їхнє особисте життя, побут тощо. Без залучення джерел особового походження не обходиться жоден дослідник соціокультурних процесів і явищ, що суттєво актуалізує обрану нами проблематику. Тому ми зробили спробу проаналізувати деякі археографічні та джерелознавчі аспекти оприлюднення цих джерел, опрацювання їх на етапі підготовки до опублікування та в процесі залучення відповідної інформації до реконструкції національно-культурного життя українців Галичини впродовж другої половини XIX — початку XX ст.

Обрана тема ще не стала об'єктом пильної уваги дослідників, однак окремі її аспекти, насамперед теоретико-методологічного характеру, знайшли своє відображення у працях В.С. Великочого¹, Я.С. Калакури², С.Ф. Павленко³ та ін.

Метою статті є з'ясування особливостей актуалізації джерел особового походження з історії національно-культурного руху українців Галичини на сторінках археографічних видань

¹ Великочий В.С. Українська історіографія суспільно-політичних процесів у Галичині 1914–1919 рр. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника, 2009. С. 60.

² Історичне джерелознавство: [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / Я.С. Калакура [та ін.]. К.: Либідь, 2017. С. 84.

³ Павленко С. Джерела особового походження. *Історія в термінах і поняттях*: довідник. Вишгород: ПП Сергієвичук М.І., 2014. С. 163–164.

та інших наукових праць дослідників кінця XIX — початку XX ст., українських зарубіжних та радянських вчених, сучасних науковців.

У контексті аналізу археографічних видань зазначимо, що до уваги бралися лише ті публікації спогадів, мемуарів, щоденників та епістолярію, які містять наукові передмови або критично-оглядові вступні статті, наукові коментарі укладачів або осіб, причетних до археографічного опрацювання текстів, відповідний науково-бібліографічний апарат, передусім покажчики. Серед них насамперед заслуговують на увагу «Спомини» М. Грушевського, надруковані у 1988 р. у журналі «Київ», актуалізовані 1991 р. автобіографії вченого, його «Щоденник (1888–1894)», оприлюднений 1997 р., «Щоденник М. Грушевського, 1904–1910 рр.», що побачив світ 1995 р., та інші джерела особового походження.

Актуалізація «Споминів» М. Грушевського в журналі «Київ» упродовж 1988–1989 рр. стала вагомим інтелектуальним явищем в УРСР в умовах перебудови, оскільки до наукового обігу були запроваджені не лише мемуари відомого історика та політика, вміщено коректні коментарі до них, але й здійснено вагому пошукову роботу, завдяки якій їх публікація стала можливою. З цього приводу упорядник мемуарів Сергій Білокінь зазначив: «Спомини академіка М. Грушевського з'являються у світ вперше. Друкарка вченого, К. Кондратьєва, передала свого часу рукопис дочці історика, члена-кореспондента АН УРСР Володимира Івановича Щербини — Марії Володимирівні... Пізніше матеріали зберігала Варвара Степанівна Ткач, якій висловлюю сердечну подяку за можливість цієї публікації»⁴.

⁴ Грушевський М. Спомини / передмова Ф.П. Шевченка; публ., підгот. тексту і примітки С.І. Білоконя. *Київ*. 1988. № 9 (вересень). С. 115.

У контексті оприлюднення в журналі «Архіви України» автобіографій М. Грушевського з нагоди 125-річчя від дня його народження зазначалося: «Перша автобіографія вченого з'явилася 1906 р. тиражем у 50 примірників. Вона була написана на прохання одного з українських літераторів, який звернувся з проханням до М. Грушевського, щоб він написав окремі біографічні відомості про себе. В результаті, як зазначив вчений: "... засівши за списане тих дат, я задумав написати їх трохи ширше, а на бажання моєї фамілії, друкую цю записку в малім числі примірників — для рідних і близьких»⁵. Цікавою є передісторія автобіографії науковця та політика 1926 р.: «Восени того року в Києві громадськість відзначала його шестидесятиліття та сорокові роковини наукової діяльності. Було утворено ювілейний комітет Всеукраїнської академії наук. ЦК КП(б)У прийняв постанову про публікацію статей про ювіляра в журналі "Життя і революція" і газеті "Пролетарська правда" та про відповідні урочистості. Більше того — М. Грушевський розглядався як кандидат на посаду президента ВУАН. Саме до цієї події було видано "Автобіографію" М. Грушевського, в основу якої покладено видання 1906 р. В тій її частині, що була дописана 1926 р., інформація подається не від першої особи. Окрім цього, вона вийшла у світ не під грифом Всеукраїнської академії наук, а як рукопис, обмеженим тиражем»⁶.

За цими, здавалося б, незначними фактами стояла гостра політична боротьба навколо постаті М. Грушевського та відзначення його 60-річчя. Погоджуючись на публікацію «Автобіографії», голова оргвиконкому П. Любченко сподівався отримати від М. Грушевського декларації про вдячність радянській владі, а також критичну самооцінку його діяльності на посаді голови Центральної Ради. Однак вчений фактично обійшов ці питання, а в останній коректурі, за свідченням С. Єфремова, подав розповідь від третьої особи. Коли ж дійшло до дозволу на публікацію «Автобіографії», С.О. Єфремов погодився допустити її до виходу у світ тільки як рукопис і не дозволив поставити гриф академії⁷. Для нашого дослідження обидва автобіографічні твори є важливими на тлі львівського періоду діяльності видатного вченого, його участі в українському національно-культурному русі.

«Щоденник (1888–1894)», оприлюднений 1997 р., до наукового простору запроваджений

⁵ Грушевський М.С. Автобіографія, 1906 р. *Великий українець: матеріали з життя та діяльності М.С. Грушевського* / упоряд., підгот. текстів та фотоматеріалів, комент. та приміт. Демиденка А.П. К.: Веселка, 1992. С. 213.

⁶ Грушевський Михайло: до 125-річчя від дня народження. Автобіографія. *Архіви України*. 1991. № 2. С. 15–16.

⁷ Там само. С. 29.

стараннями Л.О. Зашкільняка. З цього приводу автор передмови зазначив: «Працюючи у ЦДІАУ Львова, нам вдалось натрапити на справи під назвою "Щоденник невідомого автора 1883–1893 рр.", що зберігались у фонді "Літературно-наукового вістника" (Ф. 401. Оп. 1. Спр. 59, 60). Це були рукописні, писані дрібним почерком сторінки. Докладне ознайомлення із змістом щоденників, їх розміщення в групі матеріалів М. Заволоки, нарешті, графологічна експертиза, а головне — зміст тексту — не залишили сумнівів щодо авторства М.С. Грушевського... Записи створюють образ надзвичайно емоційної, вразливої, заглибленої у свій внутрішній світ молодої людини, котра з великими труднощами, сумнівами і перешкодами прокладає свій — один раз обраний — шлях у житті. Зі сторінок щоденника повстає зовсім незнайома широкому загалу людина — не переконаний вчений, активний громадський діяч або зручний політик, а особистість, сповнена сумнівів, боязні і нерішучості в своїх діях, дещо наївна у відносинах із знайомими і родичами, яка прагне знайти психічну опору у релігії. Одним словом, постає образ Людини!.. Порівняння спогадів і щоденників свідчать про високу чесність і відкритість їх автора перед майбутніми поколіннями, відповідальність за свої думки і діла»⁸.

Опублікований І. Гиричем щоденник М. Грушевського за 1904–1910 рр.⁹ цінний тим, що вчений нотував своє життя у Львові, Києві, Петербурзі, Криворівні, записав коротенькі відомості про діяльність НТШ, видання ЛНВ, вихід у світ періодичних видань товариства, щоденну наукову працю, стосунки з колегами та учнями, громадсько-культурними діячами з Наддніпрянщини, зокрема І. Франком, В. Шухевичем, С. Томашівським, І. Джиджорою, І. Кривецьким, В. Дорошенком, М. Садовським, М. Заньковецькою, Г. Хоткевичем та ін. Оскільки щоденник створювався спонтанно і не був призначений для друку, то й події з історії національно-культурного руху краю в ньому відображено фрагментарно.

Фрагменти про національний рух українців Галичини бачимо в праці М. Драгоманова «Австро-руські спомини (1867–1877)» в п'ятнадцяти книгах, що побачила світ у Львові впродовж 1889–1899 рр. Вони опубліковані після смерті автора завдяки зусиллям І. Франка, який відредагував спогади та видав частину з них за власні кошти. Мемуарну працю видатний вчений та громадський діяч присвятив своїм

⁸ Грушевський М.С. Щоденник (1888–1894 рр.) / упоряд. Л. Зашкільняк. Л., 1997. С. 7–8.

⁹ Щоденник М. Грушевського (1904–1910 рр.) / упоряд., передмова та примітки І. Гирича. *Київська старовина*. 1995. № 1. С. 10–30.

враженням від подорожей до Галичини протягом зазначеного часу, співпраці між ним та українцями краю щодо розповсюдження творів істориків та літераторів із Наддніпрянщини тощо¹⁰. Згодом вони були опубліковані та прокоментовані на сторінках двотомного видання творів М. Драгоманова вже радянськими дослідниками 1970 р.

У цьому виданні також актуалізовано автобіографії М. Драгоманова, опубліковані 1883 і 1889 рр.¹¹, де автор подав власну оцінку окремих аспектів національно-культурного руху українців Галичини, зокрема, чимало уваги приділив, як і в інших працях, літературі та мові, якою користувалися в краї, періодичним виданням тощо. Його автобіографії цінні тим, що вчений не тільки акцентував увагу на недоліках, які він помітив у роботі відомих письменників, громадських діячів та організацій у Галичині, але й пропонував конкретні дії щодо активізації національного руху в краї.

Високим науковим рівнем характеризуються опубліковані мемуари впливового галицького політика, громадського діяча та педагога О. Барвінського. Ще за життя вийшли у світ перші два томи його мемуарів. Мабуть, слід погодитися з Д. Дорошенком про те, що їх автор дотримувався «занадто скороченого, конспективного викладу і дає більше власну автобіографію, ніж картину громадського життя давніх часів»¹². Зауважимо, що О. Барвінський врахував критику. Це стає очевидним зі змісту наступних частин його мемуарів, які зберігаються в Інституті літератури імені Т.Г. Шевченка НАН України у Києві і впродовж тривалого часу залишалися неопублікованими.

О. Барвінський намагався продовжити видання своїх спогадів, однак безуспішно. Після його смерті справу друку мемуарів батька займав Богдан Барвінський. Він навіть підготував до перевидання перший том мемуарів, але на цьому все закінчилося. На сьогодні науковцями Відділу рукописних фондів і текстології Інституту літератури імені Т.Г. Шевченка НАН України опубліковано перші чотири частини спогадів О. Барвінського, які охоплюють період з 1854 до 1894 р.¹³

¹⁰ Драгоманов М. Австро-руські спомини (1867–1877). Частина третя й четверта. Л.: 3 друк. Тов. імені Шевченка, 1890. Кн. 7, 8, 9. С. 151–199.

¹¹ Драгоманов М. Автобиографическая заметка // Михайло Петрович Драгоманов. *Літературно-публіцистичні твори*: у 2 т. / упоряд. та примітки І.С. Романченка. К.: Наукова думка, 1970. Т. 1. С. 39–68.

¹² Чорновіл І. Тягар прагматизму, або Олександр Барвінський у світлі сучасності // Барвінський О. *Спомини з мого життя*: у 2 т. / упоряд. А. Шацька, О. Федорук. К.: Смолоскип, 2004. Т. 1. С. 33.

¹³ Барвінський О. *Спомини з мого життя*: у 2 т. / упоряд. А. Шацька; коментар Б. Янишина. К.: Стило, 2004–2010. Т. 2. 1120 с.

Безперечно, спогади О. Барвінського — цінне джерело з історії національно-культурного руху українців Галичини другої половини XIX — початку XX ст. Серед мемуарів інших діячів вони посіли особливе місце. Від початку їх створення автор ставив за мету не стільки розповісти про події і людей, з якими довелося зустрічатися в житті, скільки подати взагалі історію національного відродження кінця XIX — початку XX ст. у викладенні традиціоналіста-консерватора. Його спогади — це соборницька національна візія розвою українського руху.

Що ж стосується автобіографій та спогадів І. Франка, то вони значною мірою були актуалізовані радянськими вченими. Не відому раніше автобіографію І. Франка виявили зарубіжні дослідники в одному з австрійських архівів серед документів, що засвідчують складання ним докторських іспитів і захист дисертації у Віденському університеті. Дослідник Михайло Дармограй, який зробив переклад автобіографії українською мовою та вперше опублікував її 1965 р. в журналі «Жовтень», у коментарях зазначив: «Про знайдені матеріали ми довідалися із статті австрійського славіста Гюнтера Витженса, вміщеної у науковому щорічнику Інституту слов'янської філології Віденського університету»¹⁴. Автобіографію І. Франка написав власноручно 18 травня 1893 р. німецькою мовою на шести сторінках і дав латинський заголовок «Curriculum vitae» (Життєпис). Низку інших автобіографій і спогадів («Як це сталося», «Історія моєї габілітації») вченого та літератора опубліковано на сторінках 50-томного видання його творів. Окремі з них ще досі є маловідомими для сучасних дослідників, зокрема автобіографія Івана Яковича, опублікована у передмові до збірки його оповідань «В поті чола» 1890 р. (до речі, Петербурзький цензурний комітет дозволив друкувати згадану збірку на території Російської імперії за винятком передмови та автобіографії автора, оскільки ті не відповідали так званому Валуєвському указу), та автобіографічна праця І. Франка «Дещо про себе самого»¹⁵, оприлюднена як передмова до творів, що виходили у світ польською мовою.

Особливої уваги заслуговують «Спогади про Івана Франка», опубліковані 1997 р. з нагоди 140-річчя від дня народження Великого Каменяря, упорядником та автором вступної частини до яких був М. Гнатюк. Тут зібрані найбільш змістовні спомини про видатного письменника, вченого та громадського діяча, що

¹⁴ Франко І. Curriculum vitae (Життєпис). *Жовтень*. 1966. № 5. С. 8.

¹⁵ Франко І. Дещо про себе самого. *Самі про себе: автобіографії видатних українців XIX-го століття* / за ред. Юрія Луцького. Нью-Йорк: Українська вільна академія наук у США, 1989. С. 261–265.

з'явилися на сторінках окремих збірників та періодичних видань Галичини впродовж першої третини ХХ ст., спогади про І. Франка, опубліковані в радянській Україні, та мемуарні праці дослідників українського зарубіжжя¹⁶.

До згаданого збірника увійшло чимало спогадів університетських товаришів І. Франка — В. Лукича, Є. Олесницького, А. Дольницького та інших, літераторів-початківців Галичини, зокрема М. Рошкевич, К. Попович, У. Кравченко, яким він дав чимало цінних порад, неабияк заохочував до праці. Не менш змістовними є спогади про І. Франка його товаришів та колег, з якими працював у НТШ, ЛНВ, обговорював найважливіші питання громадсько-політичного та національно-культурного руху: М. Грушевського, В. Гнатюка, С. Єфремова, В. Щурата, М. Мочулинського, С. Барана, К. Студинського, С. Людкевича.

Щодо актуалізації джерел особового походження відомих українських літераторів та митців другої половини ХІХ — початку ХХ ст., зокрема їхніх спогадів та автобіографій, то варто зауважити, що вагомий внесок у цю справу зробили як радянські вчені, так і сучасні українські дослідники, які доповнили вже знані археографічні видання, підготували до них неупереджені коментарі. У результаті такої праці переважно актуалізованими є автобіографії та спогади письменників, зокрема В. Стефаника, Марка Черемшини, Н. Кобринської, О. Кобилянської, митців — М. Кропивницького, М. Менцинського, С. Крушельницької.

Одну з перших спроб запровадити до наукового обігу епістолярні джерела з історії українського національно-культурного руху було зроблено вченим-філологом К. Студинським. У виданнях філологічної секції НТШ за 1905 і 1909 рр. опублікували дослідження «Кореспонденція Якова Головацького в літах 1835–1849»¹⁷, де автор простежив за різними етапами життєвого шляху, громадської та професійної праці, зробив спробу показати роль галицького вченого під час «Весни народів» у краї, його участь у діяльності «Собору руських учених», з'ясувати причини, які спонукали відомого громадського діяча кардинально змінити свої погляди і перейти на русофільські позиції.

Вагомий внесок у справу оприлюднення епістолярної спадщини відомих громадсько-культурних діячів зробив М. Павлик, який зібрав та опублікував усю доступну йому епістолярну спадщину М. Драгоманова. Безперечно, археографічним виданням, опублікованим на початку

ХХ ст., бракувало належного наукового апарату, насамперед ґрунтовних коментарів.

Значну частину епістолярної спадщини українських літераторів та громадсько-культурних діячів, зокрема І. Франка, В. Стефаника, Марка Черемшини, Н. Кобринської, Лесі Українки, Олени Пчілки та інших, було актуалізовано в повних та вибраних виданнях їхніх творів радянських часів. Традиційним недоліком тодішніх археографічних видань був ідеологічний складник відбору та інтерпретації листів.

Українське джерелознавство (і літературне, й історичне) має багатий досвід публікації листів відомих діячів культури, письменників, політиків, однак лише недавно з'явилася нова тенденція — публікація взаємного листування. Саме цього принципу дотримуються видавці серійного видання «Епістолярні джерела грушевськознавства» та упорядники інших схожих з цим видань. Це свідчить про новий, вищий етап розвитку української археографії, а дослідження публікацій взаємного листування дозволило чіткіше осмислити тогочасні реалії, відкоригувати пізніші версії мотивації вчинків історичних діячів, тобто поглибити знання щодо культурного життя¹⁸.

Зважаючи на запровадження починаючи з 1990-х рр. до наукового обігу чималої кількості листів І. Франка і його кореспондентів, про які йтиметься далі, нагальною є потреба повного видання епістолярних джерел франкознавства, де листування Великого Каменяря з колегами, рідними та друзями буде належним чином опрацьоване та систематизоване. Сподіваємося побачити результати такої копійної праці на сторінках академічного зібрання творів І.Я. Франка у ста томах.

Важливу інформацію в контексті досліджуваної проблеми почерпнуто з опублікованої сучасними вченими кореспонденції порівняно маловідомих літераторів і громадсько-культурних діячів Богдана і Павла Кирчівих, адресованої Великому Каменярю¹⁹. Зміст листів переконливо доводить, що листування було двостороннім. Проте досі не вдалося відшукати листів Івана Яковича до братів Кирчівих, де обговорювалося широке коло питань, у тому числі щодо культурного життя, які були предметом спільних зацікавленнь. Натомість кореспонденція І. Франка та молодого поета і перекладача О. Луцького дає змогу простежити за їхніми непростими взаєминами. Листування згаданих літераторів допомагає

¹⁸ Листування Михайла Грушевського. Том III / упоряд.: Г. Бурлака, Н. Лисенко. Київ — Нью-Йорк: УІТ, 2006. С. 10.

¹⁹ Франко Іван і брати Кирчіві: листування / передмова, публікація та примітки Романа Кирчіва. *Записки НТШ*. Т. ССХХІХ: Праці філологічної секції. Л., 1995. С. 389–427.

¹⁶ Спогади про Івана Франка / упоряд., вступна стаття і примітки Михайла Гнатюка. Л.: Каменярь, 1997. С. 4.

¹⁷ Студинський К. Кореспонденція Якова Головацького в літах 1835–1849. *Збірник філологічної секції Наукового товариства імені Шевченка*. 1909. Т. X і XII. 463 с.

дізнатися про те, що стало причиною конфлікту²⁰. Ці та інші джерела, що розкривають маловідому епістолярну спадщину І. Франка та його кореспондентів, інших громадсько-культурних діячів Галичини другої половини ХІХ — початку ХХ ст., актуалізовано на сторінках сучасних «Записок НТШ».

Низку джерел особового походження оприлюднила й авторка статті, зокрема в монографії «Джерела з історії національно-культурного руху українців Галичини (1848–1914 рр.)»²¹.

Коли мова йде про інтерпретацію джерел особового походження або їх цитування (з відповідним посиланням) в узагальнюючих та монографічних працях, то більшість дослідників історіографічних, джерелознавчих та конкретно-історичних аспектів національно-культурного життя галицьких українців справедливо зазначають, що інформація джерел особового походження дуже часто хибує на суб'єктивізм та упередженість. На жаль, маємо мало конкретних прикладів того, як автори, застосовуючи методи компаративістики та джерелознавчої критики, спростовують однобічність таких відомостей. У цьому зв'язку заслуговує на увагу критичний аналіз мемуарів, зроблений В.С. Великочим у монографічному дослідженні «Українська історіографія суспільно-політичних процесів у Галичині 1914–1919 рр.», де з приводу арешту митрополита А. Шептицького у вересні 1914 р. автор зазначив: «У сучасній історіографії починає цілком виправдано переважати позиція, яку одним з перших обґрунтував Д. Дорошенко. У своїх мемуарних та історичних працях він доводить, що причиною арешту А. Шептицького стала його тривала національно-патріотична діяльність, про яку російський уряд був добре поінформований, тож, реалізуючи свої плани, він просто не міг залишити митрополита в Галичині. Такого висновку Д. Дорошенко дійшов, вивчаючи жандармські протоколи з архіву галицького генерал-губернаторства, які становили основу таємного “діла графа Шептицького”. Привертають увагу і різночитання обставин самого арешту митрополита. Вони зумовлюються суперечливими даними документальних джерел, а передусім свідченнями мемуаристів, одні з яких приписують собі мало не вирішальну роль у здійсненні цього акту (генерал А. Брусілов, «Мои воспоминания». Москва, 1963), інші, попри всі звинувачення, категорично

²⁰ Луцький Остап і сучасники: листи до О. Кобилянської та І. Франка та інші забуті сторінки. Нью-Йорк — Торонто: Українська вільна академія наук у США, 1994. 206 с.

²¹ Шологон Л.І. Джерела з історії національно-культурного руху українців Галичини (1848–1914 рр.). Івано-Франківськ: Симфонія-форте, 2015. 460 с.

заперечують свою причетність до нього (митрополит Євлогій)»²². Маємо й інші позитивні приклади, коли автори, використовуючи методи джерелознавчої критики, спростовують неправдиві свідчення мемуаристів, наведені в монографічних дослідженнях Я. Грицака, М. Кугутяка, О. Сухого та інших сучасних дослідників.

Прикладом упередженого ставлення до джерел, у тому числі й особового походження, став збірник праць В. Сарбея «Очерки по методологии и историографии истории Украины», опублікований 1989 р. В результаті тенденційного і необ'єктивного добору та трактування джерел діяльність М. Грушевського в НТШ оцінюється таким чином: «Печатание своих работ Грушевский сделал основой деятельности Научного общества им. Шевченко, извлекая из этого громадные прибыли»²³.

Підсумовуючи розгляд особливостей актуалізації джерел особового походження, підкреслимо, що головна з них полягає в їх персоніфікованому походженні, отже, необхідності ретельної атрибуції та дослідження постатей їх творців. Ефективним тут виявився біографічний метод, який дає змогу не лише відстежити життєвий і творчий шлях авторів джерел, але й заглибитись в епоху і середовище, в яких ці джерела створювалися. Додатково потрібно з'ясувати персоналії респондентів, з якими велась переписка, звертати увагу на особистості учасників археографічного процесу, їхній фаховий рівень, світогляд, ідейні позиції тощо.

Узагальнення досвіду актуалізації джерел особового походження засвідчило, що цій роботі бракує системного підходу. Вона носить здебільшого «ювілейний» характер, коли публікація джерел або їх залучення до праць приурочується ювілейним датам тих чи інших діячів. Переважно актуалізуються джерела, що належать найбільш відомим письменникам, громадсько-культурним діячам, рідше політикам. Натомість свідчення постатей, так би мовити, другого ряду, які були учасниками українського національно-культурного руху в Галичині, все ще залишаються поза увагою сучасних археографічних видань, недостатньо залучаються до наукових студій. Помітним недоліком є і те, що пам'ятки з історії національно-культурного життя в Галичині подаються інколи поза зв'язком з джерелами з історії українського національно-визвольного руху.

²² Великочий В.С. Українська історіографія суспільно-політичних процесів у Галичині 1914–1919 рр. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника, 2009. С. 537.

²³ Сарбей В.Г. Очерки по методологии и историографии истории Украины (период капитализма). К.: Наукова думка, 1989. С. 61.

REFERENCES

1. Barvinskyi, O. (2010). Spomyny z moho zhytia: comp. A. Shatska. Vol. 2, Kyiv: Stylos [in Ukrainian].
2. Barvinskyi, O. (2004). Spomyny z moho zhytia: comp. A. Shatska, O. Fedoruk. Vol. 1, Kyiv: Smoloslryp [in Ukrainian].
3. Velykochyi, V. (2009). Ukrainska istoriohrafia suspilno-politychnykh protsesiv u Halychyni. Ivano-Frankivsk: Prykarpatskyi natsionalnyi universytet imeni V. Stefanyka [in Ukrainian].
4. Hrushevskiy, M. (1992). Avtobiohrafia, 1906 r. *Velykyi ukrainets: materialy z zhytia ta diialnosti M. Hrushevskoho*: comp. Demedenko A. Kyiv: Veselka, 197–213 [in Ukrainian].
5. Hrushevskiy, Mykhailo: do 125-richia vid dnia narodzhennia. Avtobiohrafia. (1991). *Arkhivy Ukrainy*, 2, 15–30 [in Ukrainian].
6. Hrushevskiy, M. (1992). Spomyny: comps. F. Shevchenko, S. Bilokin. *Kyiv*, 9, 115–149 [in Ukrainian].
7. Hrushevskiy, M. (1997). Shchodenyk (1888–1894): comp. L. Zachkilniak, Lviv [in Ukrainian].
8. Drahomanov, M. (1890). Avstro-ruski spomyny (1867–1877). Vols. 3–4, Lviv: Drukarnia Tovarystva imeni Shevshenka [in Ukrainian].
9. Drahomanov, M. (1870). Avtobiohraficha zametka. *Literaturno-krytychi tvory: comp. I. Romanchenko*, Vol. 1, Kyiv: Naukova dumka, 39–68 [in Ukrainian].
10. Kalakura, Ya. S. (Ed.) (2017). Istorychne dzhereloznavstvo. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
11. Lystuvania Mykhaila Hrushevskoho: comps. H. Burlaka, N. Lysenko. (2006). Kyiv–Niu-York: UIT [in Ukrainian].
12. Luts'kyi Ostap i suchasnyky: lysty do O. Kobyl'ianskoi ta I. Franka ta inshi zabuti storinky. (1994). Niu-York: Ukrainska vilna akademiia nauk [in Ukrainian].
13. Sarbei, V. (1989). Ocherki po metodologii i istoriografii istorii Ukrainy (period kapitalizmu). Kyiv: Naukova dumka [in Russian].
14. Spohady pro Ivana Franka: comp. Hnatiuk, M. (1997). Lviv: Kameniar [in Ukrainian].
15. Studynskiy, K. (1909). Korespondentsiia Yakova Holovatskoho v litakh 1835–1849. *Zbirnyk filolohichnoi seksii Naukovoho tovarystva imeni Shevchenka*, Vols. X–XII [in Ukrainian].
16. Franko, I. (1989). Deshcho pro sebe samoho. *Sami pro sebe: avtobiohrafii vydatnykh ukrainsiv XIX-ho stolitia*: ed. Yurii Luts'kyi, Vol. 1, 261–265. Niu-York: Ukrainska vilna akademiia nauk [in Ukrainian].
17. Franko Ivan i braty Kyrchiviy: lystuvania. (1995). Comp. R. Kyrchiva. *Zapysky NTSH*, Vol. CCXXIX, *Pratsi filolohichnoi seksii*, 389–427 [in Ukrainian].
18. Franko, I. (1996). Curriculum vitae. (Zhytiepys): comp. M. Darmohrai. *Zhovten*, 5, 5–8 [in Ukrainian].
19. Chornovil, I. (2004). Tiahar prahmatyzmy, abo Oleksandr Barvinskyi u svitli suchasnosti. *Spomyny z mogo zhyttia*: comps. A. Shatska, O. Fedoruk, Vol. 1, 17–39, Kyiv: Smoloslryp [in Ukrainian].
20. Sholohon, L. (2015). Dzherela z istorii natsionalno-kulturnoho rukhu ukrainsiv Halychyny (1848–1914). Ivano-Frankivsk: Symfoniia-forte [in Ukrainian].
21. Hrushevskiy, M. (1995). Shchodenyk (1904–1910): comp. I. Hyrych. *Kyivska starovyna*, 1, 10–30 [in Ukrainian].

Liliya Shologon

FEATURES OF ACTUALIZING OF SOURCES OF PERSONAL ORIGIN ON HISTORY OF NATIONAL-CULTURAL MOVEMENT IN UKRAINIAN GALICIA (1848–1914)

The article analyses memories, autobiographies, diaries, correspondence both by the influential Galician political, social and cultural figures, and by so-called "second-line" activists in detail, which gave us the ground to make conclusion about important political decisions. But we may also state, that information which was not found in the documents of the official character quite fitted into the source base of the creating of the current models of the "history of everyday life", and "microhistory".

The author tries to pay special attention to the combination of personal and macro historical and micro historical components in the sources study.

The state of the features of the actualizing of the sources of the personal origin by the researchers of the late 19 — early 20 century of the interwar period, Ukrainian foreign and Soviet scientists, modern scientists are revealed. It is necessary to mention, that the actualization of the sources of the personal origin also lacks a systemic approach. The published sources carry mostly "anniversary" character meaning, that the works are dedicated to the anniversary dates of some prominent figures. Despite of the material concerning the prominent figures, the testimony of so called "second-line" activists who

were the members of the Ukrainian national-cultural movement in Galicia, are still ignored by the modern archaeological publications.

Key words: *Galicia, the national-cultural movement, sources of personal origin, actualizing of sources.*

Дата надходження статті до редакції: 15.09.2018.